

BOEKBESPREKING

Noordeloos, M.E., Kuyper, Th.W., Vellinga, E.C. (eds.) 2001. *Flora Agaricina Neerlandica* Vol. 5. 170 pp. ISBN 90-5410-494-5 (gebonden), ISBN 90-5410-494-3 (ingenaaid). A.A.Balkema, Lisse. Prijs: Euro 71,50 (gebonden), Euro 45,- (ingenaaid). Voor NMV-leden: Euro 60,- resp. Euro 38,-.

Dit deel uit de serie van kritische monografieën van alle in Nederland voorkomende plaatjeszwammen en boleten omvat de *Agaricaceae*. De soorten zijn verdeeld over tien geslachten, waarvan er één, *Allopsalliota*, waarschijnlijk vooral bij Nederlandse mycologen bekend is, aangezien het gebaseerd is op Nederlands materiaal. De geslachten bevatten zowel wit- of bleek-sporige soorten, die ook wel in de *Lepiotaceae* worden ondergebracht, als zwartbruin-sporige traditionele *Agaricaceae*. Naast *Allopsalliota* behandelt deze publicatie *Agaricus*, *Macrolepiota*, *Chlorophyllum*, *Leucocoprinus*, *Leucoagaricus*, *Lepiota*, *Chamaemyces*, *Cystolepiota* en *Melanophyllum*. De enige verandering in vergelijking met andere moderne classificaties betreft *Melanophyllum*, dat nu bij de bleeksporige *Lepiota*-achtigen is ondergebracht en niet bij de *Agaricus*-groep, ondanks de gekleurde sporee. *Cystoderma* is in dit systeem niet opgenomen.

Het deel begint met een algemeen hoofdstuk, waarin de omvang, methodieken en presentatie van de *Flora Agaricina Neerlandica* worden uiteengezet door C. Bas. Ook bevat het een verklarende termenlijst door twee van de redacteurs, bijgestaan door M.M. Nauta voor de lijst van afkortingen gebruikt voor de auteurs en de bibliografie, geheel in overeenstemming met eerdere delen.

De taxonomische hoofdstukken volgen eveneens het stramen van de voorgaande delen, met per soort uitgebreide beschrijvingen en lijntekeningen van vruchtlichamen en relevante microscopische kenmerken. Per soort is er ook nog een lijst van geselecteerde beschrijvingen en afbeeldingen (vaak in kleur). Verder is er een volledige lijst van synoniemen en zijn er sleutels tot alle behandelde soorten. Deze sleutels zijn gebaseerd op duidelijke kenmerken die geen ruimte voor twijfel overlaten, maar het is de vraag of de paddestoelen in het veld zich er naar voegen.

Eénveertig soorten van *Agaricus* worden behandeld, terwijl zowel *Leucocoprinus* als *Macrolepiota* acht soorten bevatten. *Leucoagaricus* heeft er 21 en verreweg het grootste geslacht is *Lepiota*, dat zelfs in beperkte zin nog 46 soorten telt. De kleine geslachten *Cystolepiota* en *Melanophyllum* zijn met resp. 8 en 2 soorten vertegenwoordigd, terwijl de overblijvende geslachten het met één soort moeten doen: *Allopsalliota geesterani* (Toverchampignon), *Chamaemyces fracidus* (Druppelparasolzwam) en *Chlorophyllum molybdites* (Groenspoorknolparasolzwam). Het aantal taxa is sterk teruggebracht in vergelijking met vele andere Europese werken, waardoor de familie veel overzichtelijker wordt. De redenen om een aantal taxa synoniem te verklaren worden uitvoerig uiteengezet.

Enkele uitzonderingen daargelaten zijn de paddestoelen die hier worden behandeld bij mycologen welbekend, maar dit boek heeft toch veel te bieden, ook aan de buurlanden, inclusief de Britse eilanden. Tevens zijn een aantal paddestoelen bekend uit de tropen, en sommige zullen inderdaad vandaar in Europa zijn geïntroduceerd. Een groot aantal soorten is ook bekend uit de Nieuwe Wereld, en dit boek kan gebruikt worden om na te gaan of het Europese en Noord-Amerikaanse materiaal werkelijk tot dezelfde soort behoort.

Dit werk wordt aanbevolen aan alle veldmycologen, zowel in Nederland als daarbuiten. De auteurs en de redactie worden van harte gefeliciteerd voor hun volharding

om dit werk te produceren, dat onmisbaar zal blijken naast het microscoop.

Roy Watling, Edinburgh
Vertaling: Joost Stalpers, Baarn

CORRESPONDENTIE

Fomes fomentarius op eik

Het artikeltje "Paddestoelen in het Mesolithicum" van J. Adema in *Coolia* 45 (1) noopt mij tot een korte reactie wat betreft de ecologie van *Fomes fomentarius* (Echte tonderzwam).

Mijn ervaring hier in Centraal-Europa (Tsjechië) was altijd dat de Echte tonderzwam vrijwel uitsluitend voorkomt op oude beuken. Ik ken hem nauwelijks van berken, maar dat komt waarschijnlijk doordat die hier in de Witte Karpaten met hun kalkhoudende grond weinig voorkomen en al helemaal niet in grote/oude exemplaren.

Totdat.. ik een aantal jaren geleden ook eens mycologisch ging kijken in een paar beschermde ooibossen langs de rivier de Morava. Daar komen oude eiken (*Quercus robur*) voor, in wiens kronen witte ooievaars en blauwe reigers nestkolonies hebben. Op de stammen van (half)dode eiken vond ik grote harde vruchtlichamen die ik eerst luchthartig toeschreef aan *Phellinus ignarius* (Echte vuurzwam), maar die bij nader inzien bleken toe te behoren aan *Fomes fomentarius*. Ook in het kasteelpark van mijn woonplaats aan dezelfde rivier gelegen heb ik de Echte tonderzwam op twee oudere, vergaande eiken aangetroffen. Het biotoop en substraat vond ik echter zo afwijkend van dat van hoger gelegen beukenbossen resp. beuken, dat ik eens ging kijken of er niet een "broertje", *Fomes quercinus* of zo, typisch voor eiken in broekbossen, bekend stond in de literatuur. Maar dat heb ik niet kunnen bevestigen.

Met deze ervaring behoeft het vroegere voorkomen van de echte tonderzwam in het vochtige milieu bij de donk Polderweg in Nederland eigenlijk niet zo vreemd te zijn als het op het eerste gezicht leek.

Overigens heb ik de Echte tonderzwam hier in Tsjechië slechts zelden gevonden op eiken in andere biotopen. Er is hier een groot graslandreservaat in de buurt, waar honderden eeuw-oude eiken voorkomen die op het ogenblik afsterven (o.a. door droogte, een schimmelziekte, en met behulp van de maretak-achtige *Loranthus europaeus*). Het gaat hierbij om een gebied met een warmte- en droogteminnende flora. Daar heb ik de Echte tonderzwam dit jaar in de vorm van enkele kleine, wittige exemplaren ook op twee eiken aangetroffen.

Jan Wim Jongepier
Mucedniku 948
CZ-698 01 Veseli nad Moravou
Tsjechië